

MEDIÁLNÍ STUDIA

MEDIA STUDIES

JOURNAL FOR CRITICAL MEDIA INQUIRY

Zápas o ideje a národní zájmy z pohledu novináře Rudolfa Kopeckého
Monika Kratochvílová

To cite this article:

Kratochvílová, M. (2019). Zápas o ideje a národní zájmy z pohledu novináře Rudolfa Kopeckého. *Mediální studia*, 13(2), 188–192.

ISSN 2464-4846

Journal website: <https://www.medialnistudia.fsv.cuni.cz/>

2/2019

the incident, the Middle Eastern one described it. “The former questioned the causes and repercussions of the shooting by integrating commentary and analysis to their coverage while the latter focused on factual elements and human interest stories to recount a detailed yet disconnected tragedy.” (p. 126).

The multidisciplinary richness of the research means that the book goes in its target group well beyond a typical reader profile. The book can be also helpful for media professionals, who can consider and implement many subtle elements of translation described in the book within their professional practice, even if, at first glance, these elements may not be obvious or may not seem necessary. There can be small, petty disagreements over the elements of editing and the writing style, but nothing that makes the book less attractive or otherwise too onerous to consume.

ZÁPAS O IDEJE A NÁRODNÍ ZÁJMY Z POHLEDU NOVINÁŘE RUDOLFA KOPECKÉHO

MONIKA KRATOCHVÍLOVÁ

Kopecký, R., & Nekola, M. (Eds.). (2018). *Rudolf Kopecký: vzpomínky starého novináře: „proti Benešovi, nacistům a komunistům“*. Beroun: Machart, 2018. ISBN 978-80-87938-65-2, 512 stran.

Vydavatelství Machart vydalo koncem roku 2018 více jak pětisetstránkovou publikaci s provokativním podnázvem *Rudolf Kopecký: vzpomínky starého novináře: „proti Benešovi, nacistům a komunistům“*. V úvodu se dočítáme, proč se v roce 1960 rozhodl začít psát paměti. Ačkoli si byl vědom, že „vzpomínky jsou nutně subjektivní“ (s. 9), nostalgicky na stejném místě podotýká, že minulost „při všech svých chybách a nedostacích byla mnohem lepší žalostné dnešní přítomnosti a, jak se obávám, na dlouho i budoucnosti našeho národa“. Sám sebe přitom označuje za typického příslušníka své generace vyrůstajícího z určité společenské třídy a postižené stejným osudem, pokud hovoří o sobě, oslovuje se „moje národnědemokratická maličkost“ (s. 9).

V původní nezkrácené podobě tyto osmidílné vzpomínky obsahují až 454 kapitol a 2 350 stran strojopisu. Jejich redakční výběr k vydání připravil politolog a historik Martin Nekola. Inspirací pro název díla se stalo označení tří archivních krabic Kopeckého paměti

uložených v Regensteinově knihovně Chicagské univerzity, z níž také Nekola čerpal. Vydaná publikace tak představuje pouze část paměti novináře Rudolfa Kopeckého (1893–1981), vlastním jménem Kauderse, na nichž více jak dvacet let pracoval a které zachycují vzpomínky na politické i společenské události a životní příběhy jejich účastníků od počátku jeho profesního působení v nově vzniklé Československé republice až do období po druhé světové válce, kdy již pracoval jako novinář a redaktor ve Velké Británii.

Ipřes velmi obsáhlý archivní materiál, který byl v několika kopiích převezen do univerzitního archivu v Lincolnu, také do Archivu Čechů a Slováků v zahraničí v již zmíněné Regensteinově knihovně na Chicagské univerzitě a po sametové revoluci také do Československa, nebyly Kopeckého vzpomínky, obsahující kromě korespondence také články, přednášky, rodinné fotografie, zápisy zpráv exilových organizací, dosud – až na dvě větší studie – podrobněji zkoumány. Jejich předložené vydání se pokouší zaplnit mezeru v poznání této nikoli nevýznamné novinářské osobnosti.

Příprava vydání díla neprobíhala bez komplikací. Bylo nutné, aby žijící potomci schválili upravenou podobu pamětí, a zvážit výběr dokumentů k publikování. Jedním z kritérií při tomto výběru bylo zaujmout širší veřejnost, čemuž se podřídil i výběr jazykových a slohových prostředků. Jak uvádí sám editor, který si je vědom fragmentárnosti vydaných vzpomínek:

Naším cílem však nebylo nabídnout Kopeckého strohé interpretace onoho či

tamtoho, ale prezentovat jej jako výjimečného muže pera, novináře, který za první republiky prošel řadou periodik i nakladatelství, stejně tak jako muže konzervativních národoveckých zásad, který tíhnul k mladočeské a posléze národnědemokratické straně. [. . .] Než by se zpronevěřil svým zásadám, raději zvolil kruté vyhnanství (s. 5).

Práce je rozdělena do čtyř oddílů: Moje začátky, První republika, Druhá světová válka, Poválečný čas. Úvod předchází báseň Svatopluka Čecha *Nevěřme nikomu*, kterou lze chápat jako jakýsi leitmotiv celé knihy. Závěr básně je závěrečným mementem i samotného autora: „(v)ěřme jen sobě, své práci a pili, věřme jen svatému nadšení v nás“. Tuto báseň a také závěrečnou báseň „Epilog“ ze sbírky *Tristium Vindobona* od J. S. Machara přiložila k vydání vzpomínek dcera Eva.

První kapitola začíná obdobím mládí Rudolfa Kopeckého, autor v ní líčí školní léta, rodinné zázemí, své názorové a profesní hledání. Vzpomíná na první novinářské začátky v *Tribuně* založené 1919 a vydávané Svazem českých pokrokových Židů, kterou vedl Ferdinand Peroutka a kde působil i Arne Laurin (vl. jm. Arnošt Lustig), a které zpestřil krátkou působností jako šéfredaktor Českožidovského časopisu *Rozvoj*.

Pozornost věnuje deníku *Čas* a okolnostem ukončení jeho vydávání, stejně jako založení *Přítomnosti* Ferdinandem Peroutkou. Neopomíná zdůraznit mimořádné postavení tohoto periodika spolu s hodnocením, že něco podobného se nepodařilo v dějinách českého i československého novinářství a publicistiky

opakovat. Názorově tíhnul k mladočechům, později k národnědemokratické straně Karla Kramáře. Svůj postoj k této výrazné politické osobnosti vyjadřuje v kapitole První republika, podkapitole „Konec politické éry dr. Karla Kramáře“. Nevyhýbá se srovnání s Edvardem Benešem, je přesvědčen, že

Kramář i Masaryk byli postaveni na nesprávná místa. Kramář se měl stát prezidentem republiky, smířlivým urovnávatelem sporů a otcovským vůdcem, připomínajícím národu povinnosti, na které zapomíná. A Masaryk se měl stát čímkoliv jiným, kde mohl dát průchod svým bojovným instinktům, jež jako prezident musel uplatňovat potajmu (s. 230).

Jak dále uvádí, dr. Kramář nebyl schopen pochopit, že se nebudou všichni političtí představitelé řídit tím, čím se on řídil po celý život: „(n)byl připraven na mravy, které bychom mohli s klidem nazvat nemravy“ (s. 229).

Největší část vzpomínek je věnována období první republiky. Pro Kopeckého byla dobou názorového i profesního hledání. Čteme o obnovení a zániku Času, počátkách českého fašismu, klíčové roli generála Gajdy. Kopecký nezastírá negativní postoj k novináři a pozdějšímu politiku Hubertu Ripkovi, u kterého si všímá „hladu po moci a úspěchu“ (s. 115). Lituje, že mu pomohl získat místo novináře v redakci Národního osvobození, což zpětně hodnotí jako svůj politický omyl.

Zajímavou část představuje podkapitola o postavení tisku a novinářů, téma, kterému se Kopecký věnoval již v úvaze

Noviny a novináři vydané Volnou myšlenkou v roce 1927.

Všímá si v té době velkého množství vydávaných novin a časopisů, což bylo dáno nejen nižšími náklady na jejich zřízení a provozování, ale také tím, že až na několik výjimek se jednalo o tisk stranický, jehož odběr byl zároveň formou stranického příspěvku.

Odtažitý vztah Rudolfa Kopeckého k uskupení Hradu, jak byla označována neoficiální skupina kolem prezidenta Masaryka a jeho poradců, mimo jiné také Edvarda Beneše, se prolíná vzpomínkami jako červená nit, přičemž hlavním důvodem této odtažitosti byla znalost nejen zákulisních jednání, ale také osobních ambicí jednotlivých aktérů.

V kapitole „Druhá světová válka“ podrobně líčí svoje zapojení do zahraničního odboje, které započal v Polsku, pokračoval v něm v Rumunsku a následně ve Středisku pro československé jednotky ve francouzském Adge. Popisuje svůj odchod do Velké Británie, kde se usadil i s rodinou v Londýně. Zde působil v Syndikátu československých novinářů a začal vydávat čtrnáctideník *Národ*. Současně usiloval – byť neúspěšně – o podporu Miroslava Rašína, mladšího syna Aloise Rašína, při obnovení národně demokratické strany.

Závěrečná kapitola „Poválečný čas“ líčí počátky třetího odboje v Británii, poúnorovou emigraci i počátky práce v britském rozhlase. Ukazuje, že se přístup k uprchlíkům lišil podle toho, jaký význam měli pro okupační mocnosti. Tímto způsobem k nim přistupovali zejména Američané. Jak uvádí Kopecký, nejproslulejší pověst měl tábor Valka u Norimberka, kde končila největší

část uprchlíků. Ve snaze získat na svoji stranu vedení exilového odboje zastával, podle Kopeckého, nepřilíš lichotivou roli Pavel Tigrid.

Pozornost věnuje situaci kolem Czechoslovak Trust Fund, podpůrného fondu pro uprchlíky (původně před nacismem), který byl zřízen po Mnichovu a který dotovala britská vláda z prostředků, které si v Británii uložila Národní banka československá. S nelibostí upozorňuje na korupci a nepotismus ve výboru, ve kterém velmi krátce působil, jen do té doby, než chtěl předložit závěrečné účty. V závěru této části s lítostí a snad i výčitkou konstatuje: „historie Czechoslovak Trust Fund a různých pomocných výborů nebyla nikdy vypsána a jejich účty nebyly nikdy předloženy veřejnosti k prozkoumání“ (s. 459).

V poslední kapitole „Poválečný čas“ dospívá k „sice bolestnému, ale zajímavému poznání: bez peněz se těžko pracuje, ale jakmile se objeví, je obvykle konec s prací a začne zápas o funkce, který všechno zastíní“ (s. 466).

Jak se dočítáme v ediční poznámce, kniha si neklade ambice na kritické vydání dobového textu a při její přípravě bylo účelově zohledněno vydání pro nejširší veřejnost. Knize nelze upřít čtenářsky poutavý text. Stejně tak bylo co nejméně zasahováno do způsobu autora vyprávění, což dokládají občasně vysvětlující poznámky v textu, například „docházel na táčky“ (s. 158). Letitá publicistická zkušenost byla při psaní Kopeckému jednoznačnou výhodou.

Velmi cennou roli zastává bohatý poznámkový aparát. Jeho součástí jsou medailonky osobností, o kterých Rudolf

Kopecký píše a které umožňují jasnější ozřejnění dobového kontextu a popisovaných událostí. Je nutno ocenit závěrečný přehled exilového díla Rudolfa Kopeckého, rozdělený chronologicky i typologicky (přednášky, články, studie). Jak se v úvodu dočítáme, byly Kopeckého vzpomínky, jako jedny z několika zhotovených kopií, převezeny po sametové revoluci také do Československa, kde jsou uloženy ve Vojenském historickém archivu v Brně, v soukromém Muzeu českého a slovenského exilu v Brně a v knihovně československé exilové a samizdatové literatury Libri Prohibiti v Praze.

Pokud bychom měli charakterizovat *Vzpomínky starého novináře* po stránce žánrového vymezení, patří mnoha svými typickými vlastnostmi mezi memoárovou literaturu. Memoárová či vzpomínková literatura se v mnoha případech potýká s neurčitostí při vymezení vůči žánru autobiografie, situaci mnohdy ztěžuje používání nejednoznačných pojmů. A tak zatímco se autobiografie zaměřují na jedince jako takového, jeho zranění, hledání vlastní identity, vrůstání do společnosti, je u memoárů autor součástí popisovaného společenského dění a jeho celkových proměn. Prvky memoárové literatury nacházíme v těch částech, kde Kopecký popisuje společenské či politické události, při kterých je jeho role částečně upozaděna coby pouhého pozorovatele. Problematicnost při interpretaci tohoto typu historického pramene spočívá především v jeho subjektivnosti, kdy při líčení událostí, dějů, životních příběhů nutně dochází k prolínání výpovědí pravdivých s pravděpodobnostními. Nikoli nevýznamnou roli

ve prospěch pravděpodobnostního narativu zaujímá časový horizont, ze kterého autor na proběhlé události nahlíží. Mezi další úskalí lze zařadit nebezpečí idealizace a subjektivizace, míru stylizace, stejně jako hodnotovou a názorovou orientaci autora. Celkově však v případě vzpomínek Rudolfa Kopeckého nacházíme jak autobiografické pasáže, tak prvky memoárové literatury, s větším důrazem na líčení zápasů a bojů o ideály.

Kopeckého vzpomínky nejsou jen osobní zповědí člověka, který prožil svůj život v době plné dějinných zvrátů, jsou současně příběhem doby a lidí, kteří ji utvářeli. Rudolf Kopecký měl příležitost poznat novinářské řemeslo při svém působení v mnoha redakcích; díky mnoha kontaktům a četným aktivitám byl také dobře obeznámen s dobrou společenskou a politickou situací, a ačkoli nebyl členem žádné politické strany, znal dobře pozadí mnohých jednání a rozhodnutí, viděl, do jaké míry se na nich podílejí osobní zájem a vlastní prospěch. Jeho blízké kontakty s mnoha aktéry, znalost prostředí i zákulisních jednání otevírají nové horizonty při hodnocení dějinně známých událostí. Právě ona mnohdy až intimní znalost motivů a osobních pohnutek opravňuje autora vynášet soudy, polemizovat, hodnotit. Vzpomínky starého novináře jsou výjimečným osobním pramenem poznání, pozadí mnohých událostí a rozhodnutí spatřují světlo světa vůbec poprvé. Je třeba si uvědomit, že pohled Rudolfa Kopeckého je ryze osobní a není konfrontován ani s jinými názory, ani zdroji. Přesto přináší mnoho nového v pohledu na naši minulost, nutí nově se zamýšlet, přehodnocovat. A právě v tomto je nutno

hodnotit vydání *Vzpomínek starého novináře* připravené Martinem Nekolou jako záslužný editorský a vydavatelský počín. Mnohé podněty v něm najdou nejen studenti historie či jiných společenských vědních oborů.

Anglický literární vědec Roy Pascal (1904–1980) v úvodní části svého dnes již klasického díla na poli autobiografického bádání *Design and Truth in Autobiography* (1960) uvádí, že hodnota autobiografie nakonec vždy závisí na kvalitě spisovatele a pokud má dostát nárokům na umělecké zpracování a být hodnocena jako kvalitní, musí být v první řadě přesvědčivá a čtenářsky zajímavá. *Vzpomínky starého novináře* v redakční úpravě Martina Nekoly do této kategorie v každém případě patří.

LITERATURA

- Kárník, Z. (2003). *České země v éře První republiky (1918–1938)*. Díl první, *Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929)*. Praha: Libri.
- Pascal, R. (1960). *Design and Truth in Autobiography*. London: Routledge & Kegan Poul.
- Soukupová, K. (2015). Autobiografie: žánr a jeho hranice. *Česká literatura*, 63(1), 49–72.
- Šedivý, J. (2006). Kouzlo i záludnosti vzpomínek pro historikovu práci. In M. Sekyrková (Ed.), *Paměti a vzpomínky jako historický pramen* (pp. 91–96). Praha: Národní technické muzeum.